

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про статус біженців 1951 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_011
2. Міграційна політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *acquis communautaire* Європейського Союзу. – К., 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/file/23507.pdf>
3. UNHCR The UN Refugee Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/uk/resursi/pravovi-dokumenti-m/dokumenti-padi-evropi>

Зазуляк Т.І.

*студентка I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: викладач кафедри міжнародного права,
міжнародних відносин та дипломатії ТНЕУ
Іванюк В.Д.*

ПРИНЦИПИ І НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЯК ОСНОВА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

*Domestic policy can only defeat us;
foreign policy can kill us.*

John F. Kennedy

Актуальність теми. Сучасна епоха глобалізації зумовлює взаємозалежність держав, викликаючи потребу у зміцненні системи міжнародних відносин та здійсненні їх правового регулювання. Все частіше поведінка суб'єктів міжнародного права оцінюється за тим, наскільки вони дотримуються його. Це зумовило зростання значення та ролі загальноновизнаних норм і принципів. Крім того, на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин значних змін зазнало геополітичне середовище України, змінилися вектори зовнішньої політики. Тому у контексті мінливості сучасних міжнародних відносин та спрямованості зовнішньополітичних прагнень України особливого значення набуває дослідження принципів і норм міжнародного права, які є основою у її зовнішньополітичній діяльності.

Стан дослідження. Питання участі держави у міжнародній діяльності давно й успішно досліджуються фахівцями різних галузей. Принципи зовнішньої політики України розглядали такі науковці, як: О. Макаренко, І. Черченко, В. Захаренко, О. Копиленко, О. Зайчук, І. Сліденко, Ю. Барабаш, В. Денисов, А. Заєць, В. Коссей, О. Макаренко, П. Мартиненко, О. Назаренко, О. Рутецька-Ошуркевич, О. Сарган та інші [5, с. 18].

Метою статті є дослідження та аналіз загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права, що визначають основні засади здійснення зовнішньополі-

тичної діяльності України як суб'єкта міжнародного права, їх закріплення у нормативно-правових актах.

Виклад основного матеріалу. Основні принципи міжнародного права з'явилися у міжнародному співтоваристві як норми звичаєвого права. Л. Мінгазов із цього приводу зазначає, що їх виникнення зумовлене відсутністю в системі норм міжнародно-правового регулювання органу, який видавав би обов'язкові для держав закони, а тому самі суб'єкти шляхом узгодження створюють для себе правила поведінки — норми міжнародного права [6, с. 336].

Ряд дослідників у галузях міжнародного та конституційного права (П. Мартиненко, М. Черкес) зазначають, що поняття основних принципів міжнародного права не має і не може мати нормативного визначення, а лише доктринальне їх тлумачення. У зв'язку з цим, доречним буде висловлювання Д. Левіна щодо принципу міжнародного права, який є «не теоретичним постулатом, не вихідним положенням для аргументації, а правовою нормою більш загального характеру, що лежить в основі спеціальних норм».

Юристи-міжнародники основні принципи міжнародного права розуміють і тлумачать по-різному: «концентрований виклад та узагальнення загальноновизнаних норм поведінки суб'єктів міжнародних відносин щодо найважливіших питань міжнародного буття» [9], «система основоположних норм міжнародного права, які регулюють відносини між його суб'єктами і є критерієм правомірності міжнародних правотворчого та правозастосовного процесів, дійсності міжнародно-правових норм» [4, с. 196], «концентровано виражені й узагальнені загальноновизнані норми поведінки суб'єктів міжнародних відносин щодо найважливіших питань міжнародного життя на певному історичному етапі», «загальноновизнані норми загального змісту, що мають імперативний характер, подібно до конституційних норм у системі внутрішнього права кожної окремої держави, «правило поведінки, що закріплює досягнутий рівень співробітництва держав, їх всезагальну зацікавленість у вирішенні актуальних питань і визначається як універсальне всіма чи більшістю держав, які широко представляють різні соціально-економічні системи [6, с. 337] тощо.

В. Семенов та О. Прагнюк зазначають, що обов'язковий характер принципів права для всіх суб'єктів сприяє стабілізації міжнародних відносин та їх розвитку. У Віденській конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. введено ст. 64 «Виникнення нової імперативної норми загального міжнародного права (*jus cogens*)», у якій зазначено: «Якщо виникає нова імперативна норма загального міжнародного права, то будь-який існуючий договір, що суперечить цій нормі, стає недійсним і припиняється» [1].

Зовнішньополітична діяльність держави як суб'єкта міжнародного права спрямована на реалізацію її національних цілей. Але поведінка суб'єктів міжнародного права при цьому оцінюється за тим, наскільки вони дотримуються основних принципів і норм міжнародного права.

Як правило, основні принципи міжнародного права співвідносять із Статутом ООН (ст. 2 Глави 1 «Цілі та принципи»). Крім того, перелік та інтерпретацію основних принципів міжнародного права було розширено в інших важливих міжнародно-правових актах, до яких належать Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між

державами у відповідності зі Статутом Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 р. та Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. Так, основними принципами міжнародного права проголошувались: 1) незастосування сили або загрози силою; 2) мирного вирішення міжнародних спорів; 3) невтручання у внутрішню компетенцію будь-якої держави; 4) співробітництва держав; 5) рівноправності й самовизначення народів; 6) суверенної рівності держав; 7) сумлінного виконання зобов'язань, прийнятих відповідно до Статуту ООН; 8) непорушності кордонів; 9) поваги прав людини й основних свобод, зокрема свобода думки, совісті, релігії та переконання; 10) територіальної цілісності держав [2].

Ці принципи є результатом узгодженої волі держав, що належать до різних соціально-економічних систем, прийняті як універсальні всіма без винятку суб'єктами міжнародного права, і є основою зовнішньополітичної діяльності України на міжнародній арені. Зокрема, законодавець у ст. 18 Конституції України зазначив, що «зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права» [3].

Висновок. Таким чином, міжнародні принципи та норми виступають як нормативний орієнтир, стандарт для оновлення національних актів у процесі їх застосування. Зовнішньополітична діяльність України на міжнародній арені здійснюється з урахуванням загально визнаних норм і принципів міжнародного права, що визначають її права та обов'язки. Саме тому законодавче закріплення загально визнаних принципів міжнародного права в системі національного права України та забезпечення процесу їх реалізації у правовій системі країни є основою створення громадянського суспільства та демократичної держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_118
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами у відповідності зі Статутом Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_569
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підруч. / за ред. В. Г. Буткевича. — К., 2002. — 608 с.
5. Величко Д. С. Принципи реалізації зовнішньополітичної діяльності України: євроінтеграційний контекст / Д. С. Величко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2013. - № 4. - С. 16-20.
6. Захаренко В. Принципи і норми міжнародного права як основа зовнішньополітичної діяльності України / В. Захаренко // Право України. - 2010. - № 4. - С. 336-342.